

Sýndu svo vísitölu landsframleiðslunnar öll árin:

c) á verðlagi hvers árs.

d) á föstu verðlagi ársins 2004.

Finndu að lokum vísitölu sem mælir verðbólguna en til þess skal nota c) og d) liðinn.

3 Þegar landsframleiðslan er reiknuð út má nota til þess þrjár ólíkar aðferðir. Lýstu þeim stuttlega.

4 Teiknaðu líkan af hringrás tekna og útskýrðu það.

Hvað er innstreymi og útstreymi?

Hvernig myndast jafnvægi í hringrás tekna?

Við hvaða aðstæður þurfa stjórnvöld að hafa áhrif á hringrásina og hvaða leiðir eru færar til þess í þessu líkani?

Teldu upp þrjár tegundir innstreymis og útstreymis og útskýrðu hvaða þættir stjórna magni hvers þeirra.

5 Hvernig berum við saman lífskjör í mismunandi löndum?

Atvinnuleysi

15

Atvinnuleysi á árinu 2007 var um 1% af vinnuaflinu. Vinnuaflið, stundum kallað mannaflí, eru allir vinnandi menn á landinu á aldrinum 16–67 ára, svo og þeir atvinnulausu á þessum sama aldri. Atvinnuleysi er það hlutfall mannaflans sem vill vinna en fær ekki vinnu við sitt hæfi og skráir sig atvinnulaust. Atvinnuleysi er eitt megineinkenni samdráttartíma.

Stjórnvöld geta með hagstjórnaraðgerðum aukið eftirspurn og tekjur almennings, m.a. með því að auka útgjöld sín og lækka skatta. Þetta gera þau sérstaklega þegar samdráttur herjar á hagkerfið og atvinnuleysið er útbreitt. En hvaðan komu stjórnvöldum þessar frábæru hugmyndir?

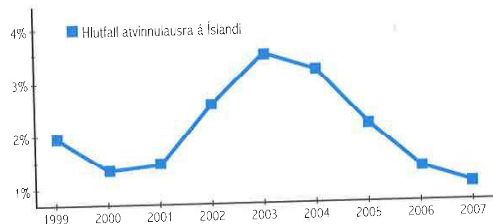
Í heimskreppunni, sem var mikið atvinnuleysistímabil á árunum 1929–1939 þar sem atvinnuleysi fór víða upp í 25%, hvöttu stjórnvöld í Bretlandi almenning til sparnaðar. Þau lækkuðu einnig laun opinberra starfsmanna í þeim tilgangi að reyna að eyða atvinnuleysinu sem talið var stafa af of háum launum og vöxtum.

Það var svo í miðri kreppunni árið 1936 að einn mesti hagfræðingur tuttugustu aldarinnar, John Maynard Keynes, birti hugmyndir sínar um orsakir atvinnuleysisins í bókinni *The General Theory of Employment Interest and Money* (Almenna kenningin um atvinnuleysi, vexti og peninga). Margir telja þessa bók með þeim merkustu sem skrifaðar hafa verið um hagfræði. Þar hélt hann því fram að orsakir atvinnuleysisins í kreppunni væru skortur á eftirspurn eftir vörum og þjónustu. Hann benti á að eftirspurn eftir vinnuafli væri afleidd eftirspurn. Það væri eftirspurn eftir vörum og þjónustu sem skapaði eftirspurn eftir vinnuafli til að framleiða þær vörur og þjónustu sem menn vilja

Afleidd eftirspurn

Mynd 15.1
Atvinnuleysistölur
1999–2007¹

kaupa. Hann hvatti stjórnvöld til að lækka skatta og auka útgjöld sín í þeim tilgangi að auka tekjur fólks og þar með eftirspurnina í hagkerfinu.

Þegar stjórnvöld eyða meira en þau afla með sköttum er það kallað að hafa halla á ríkissjóði. Þetta er skynsamleg ráðstöfun á atvinnuleysistímum og hefur þann tilgang að auka ráðstöfunartekjur fólks. Auknar ráðstöfunartekjur skapa aukna eftirspurn eftir vörum og þjónustu, sem aftur skapar eftirspurn eftir vinnandi fólki og dregur þar með úr atvinnuleysinu.

Atvinnuleysi er alvarlegur sjúkdómur sem herjar jöfnum höndum á hagkerfið og þá atvinnulausu og fjölskyldur þeirra. En ef markmiðið um fulla atvinnu fær að hafa forgang má fyrirbyggja þennan sjúkdóm með skynsamlegri hagstjórn.

Eflaust má segja margt misjafnt um efnahagsstjórn Íslendinga. En fáum þjóðum ef nokkrum hefur tekist betur að eyða atvinnuleysi en þeim. Mesta árlegt atvinnuleysi frá stríðslokum var 5% árið 1995. Atvinnuleysi hér á landi á tímabilinu 1945 til 2006 var að meðaltali 1,1% sem er ótrúlegur árangur samborið við önnur lönd.

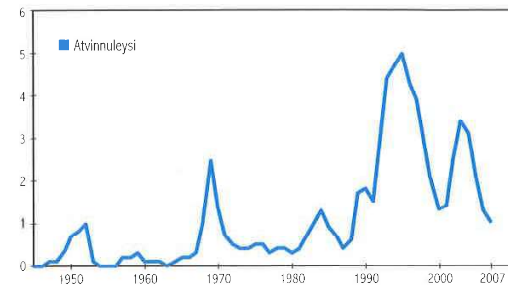
Hvers vegna er okkur illa við atvinnuleysið?

1. Atvinnuleysi skerðir lífskjör þjóðarinnar

Á atvinnuleysistímum er vinnuaflið vannýtt. Hægt er að framleiða meira ef færri eru atvinnulausir. Lífskjörin í landinu gætu því verið betri ef ekkert atvinnuleysið væri í landinu. Atvinnuleysi er því ekki bara vandamál þeirra atvinnulausu heldur allrar

¹ Sjá vef Hagstofu Íslands, Skráðir atvinnulausir og hlutfall þeirra af mannfalla á árunum 1980–2006.

Mynd 15.2 Atvinnuleysi
1945–2007²

þjóðarinnar. Íslendingar hafa nýtt sitt vinnuaflið afar vel og lítið atvinnuleysi hér á landi undanfarna áratugi er án efa ein meginástæða þeirra góðu lífskjara sem þjóðin hefur notið.

2. Atvinnuleysi er heilsuspillandi

Atvinnuleysi er öllum óhollt. Í langvarandi atvinnuleysi vaxa upp kynslóðir sem þekkja ekkert annað líf en atvinnuleysi, það verður eðlilegt ástand. Og langvarandi atvinnuleysi er afar hættulegt því að það getur af sér viðvarandi atvinnuleysi, hver svo sem eftirspurnin er í þjóðfélaginu. Fólk sem er lengi atvinnulaust treystir sér oft ekki aftur út á vinnumarkaðinn. Atvinnuleysið hefur rænt það sjálfsstraustinu og þeirri mannlegu reisn sem fylgir því að vera fjárhagslega sjálfstæður einstaklingur. Líkamleg og andleg veikindi hrjá þá atvinnulausu einnig í meira mæli en þá sem eru á vinnumarkaði. Það virðist því vera heilsuspillandi að vera iðjulaus.

3. Atvinnuleysi fylgja aukin afbrot, áfengisneysla og neysla annarra vímuefna

Í þriðja lagi eru alls konar afbrot og neysla löglegra og ólöglegra vímuefna tíðari í atvinnuleysi en við fulla atvinnu. Alls konar persónuleg og félagsleg vandamál eru einnig algengari á atvinnuleysistímum. Vonleysi, reiði og vanmetakennd ungs fólks sem fær hvergi vinnu er eflaust hluti skýringarinnar. En ungt

² Hagskinna, 1997:242; Peningamál 2008:1, bls. 129.

fólk með litla menntun og litla starfsreynslu er yfirleitt stærsti hópur atvinnulausra.

4. Atvinnuleysi veldur fátækt

Í fjórða lagi búa hinir atvinnulausu oftast við kjör sem varla verða flokkuð undir neitt annað en fátækt. Atvinnuleysisbætur eru alltaf undir lágmarkslaunum og gera engum kleift að lifa mannsæmandi lífi. Fjölskyldur á bótum geta hvorki veitt börnum sínum né þeim fullorðnu í fjölskyldunni það sem flestir telja sjálfsagt og nauðsynlegt; að fara til tannlæknis, greiða menntun og frístundastörf barna sinna, að kaupa hollan og góðan mat – allt er þetta atvinnulausum ofviðað. Þeir taka oft lán í von um að atvinnutækifæri og hærri tekjur bjóðist fljótlega svo að unnt sé að endurgreiða lánin.

Af hverju stafar atvinnuleysið?

Orsakir atvinnuleysisins eru margar og mismunandi á ólíkum tímum og mismunandi stöðum. Hægt væri að telja upp margar orsakir atvinnuleysis, sem og leiðir til að draga úr því. Hér verða aðeins taldar fimm algengar tegundir atvinnuleysis.

1. Samdráttaratvinnuleysi

Samdráttaratvinnuleysi orsakast af of litilli eftirspurn í þjóðfélaginu. Skilning okkar á eðli þess má rekja til uppgötvunar John Maynard Keynes sem skrifaði, eins og fyrr segir, bók um orsakir atvinnuleysisins í kreppunni og lýsir þeim sem skorti á spurn eftir vörum og þjónustu.

Þegar stjórnmálamenn tala um „harða lendingu í efnahagslífinu“ eiga þeir við að eftir þenslutíma komi tímar sem einkennist af samdrætti í framleiðslu og minni eftirspurn eftir vinnuafli.

2. Atvinnuleysi sem stafar af því að fólk skiptir um vinnu

Þegar fólk færir sig milli starfa verður til ein tegund atvinnuleysis. Eftir að fólk segir upp vinnunni eða er sagt upp liður tími þar til það finnur sér aðra vinnu, jafnvel þótt góðari sé í landinu. Besta leiðin til að stytta þann tíma sem fólk er atvinnulaust af þessum sökum er að auka upplýsingar um þá sem eru í atvinnuleit og að bæta skráningu og aðgengi að upplýsingum um þau atvinnutækifæri sem bjóðast. Með aukinni vinnumið-

un má stytta tímann sem liður frá því að fólk hættir á einum vinnustað þar til það finnur annan. Upplýsingar á Netinu um laus störf, t.d. í hinum ýmsu byggðarlögum, eru aðferð til að draga úr atvinnuleysi af þessum sökum.

3. Árstíðabundið atvinnuleysi

Árstíðabundið atvinnuleysi skapast á ákveðnum tímum árs. Sum störf eru aðeins stunduð á sumrin eða á veturna og þeir sem þessi störf stunda eru því án atvinnu aðra tíma ársins. Framhaldsskólarnir og háskólarnir hér á landi eru aðeins starfræktir í rúma níu mánuði á ári. Skólanemendur eru því flestir án atvinnu í lok maí og ganga í flest þau störf sem í boði eru á sumrin hér á landi. Bæði nemendur og kennarar vinna í byggingariðnaði, ferðaþjónustu, garðyrkju og vegagerð en í þessum greinum eru stöðugildin miklu fleiri á sumrin en á veturna. Auk þess leysa nemendur af í sumarfríum í mörgum öðrum starfsgreinum. Margir nemendur stunda vinnu samhliða námi sem auðveldar þeim að tryggja sér störf í lok skólaársins.

Árstíðabundið atvinnuleysi er minna hér á landi vegna langra sumarleyfa nemenda. Á Spáni og í löndum sem byggja afkomu sína mikið á ferðamönnum er árstíðabundið atvinnuleysi í ferðaþjónustu landlægt þann tíma ársins sem ferðamennirnir láta ekki sjá sig.

4. Staðbundið eða svæðisbundið atvinnuleysi

Staðbundið eða svæðisbundið atvinnuleysi orsakast af því að ákveðin atvinnustarfsemi er lögð niður á tilteknum stað. Kvótinn er seldur úr byggðarlaginu, aflaheimildir skertar vegna slæmrar stöðu fiskistofnanna, verksmiðjur sem áður sköpuðu mörg störf hafa orðið gjaldþrota, frystihúsið varð eldi að bráð eða atvinnustarfsemi hefur verið flutt úr landi, t.d. til láglaunarsvæða í Austur-Evrópu eða Asíu. Af þessum sökum verður fjöldi fólks atvinnulaus og til að draga úr atvinnuleysi af þessu tagi þarf að skapa ný atvinnutækifæri í stað þeirra sem hurfu. Sú stefna stjórnvalda að leitast við að rétta hlut ákveðinna svæða í atvinnumálum kallast byggðastefna.

5. Hagvaxtaratvinnuleysi

Hagvaxtaratvinnuleysi er atvinnuleysi sem orsakast af því að

atvinnusamsetning þjóðfélagsins breytist samfara hagvexti. Í þjóðfélagi í örum vexti úreldest sifellt einhver störf og önnur störf koma í staðinn. Fólk verður atvinnulaust vegna breytinga á framleiðsluadferðum eða vegna þess að nýjar vörur hafa komið í stað þeirra sem það framleiddi áður. Þetta fólk getur ekki alltaf starfað við nýju iðngreinarnar eða þjónustustörfin og verður því atvinnulaust.

Fyrir á árum var öll mjólk og mjólkurvara í Reykjavík seld í sérstökum mjólkurbúðum og til var verkalýðsfélag sem hét „Félag afgreiðslukvenna í mjólkurbúðum“. Þegar mjólkurvörurnar voru fluttar inn í matvörubúðirnar urðu þessar konur atvinnulausar.

Á tímabili lækkaði verð á kolum í Bretlandi vegna minnkandi eftirspurnar. Eftirspurnin minnkaði vegna þess að olía lækkaði í verði á heimsmarkaði og var nú betri kostur en kolin. Verð á kolum dugði ekki lengur til að greiða kostnaðinn við námugróftinn og af þeim sökum var mörgum kolanámum lokað í Bretlandi og um 200 þúsund námuverkamenn misstu vinnuna.

Fæðingar hér á landi fluttust á seinni hluta tuttugustu aldar úr heimahúsum inn á sjúkrahúsinn og við það varð fjöldi íslenskra ljósmæðra atvinnulaus. Á sama tíma var mikill skortur á hjúkrunarfræðingum. Upp úr 1970 fengu þessar atvinnulausu ljósmæður tveggja ára viðbótarmenntun og fengu réttindi að námi loknu til að kalla sig hjúkrunarfræðinga. Besta aðferðin við að eyða atvinnuleysi vegna breytinga á atvinnuháttum er endurmenntun. Hraðar breytingar á atvinnuháttum samfara hagvexti hafa gert endurmenntun vinnuafslisins sifellt mikilvægari. Allt vinnuaflið þarf í raun að vera í sifelldu námi og þjálfun til að geta tekist á hendur ný og breytt störf í þjóðfélagi í örum vexti.

Heildareftirspurn og langtímaatvinnuleysi

Hvað ræður atvinnuleysisstiginu á hverjum tíma? Viðurkenndar hagfræðikenningar gera skýran greinarmun á langtíma- og skammtímaatvinnuleysi. Samkvæmt þessum kenningum ákvarðast breytingar á skammtímaatvinnuleysi af peningamálastefnunni og öðrum þáttum sem ráða heildareftirspurn. Aukin eftirspurn dregur úr atvinnuleysi og hækkar verðlag til skamms tíma

en atvinnuleysið leitar jafnvægis á ný við ákveðið atvinnuleysisstig sem kallað er jafnvægisatvinnuleysi. Þetta atvinnuleysi er í enskumælandi löndum skammtastað NAIRU.³

NAIRU er það atvinnuleysisstig þar sem verðbólga er stöðug og jafnvægi ríkir á vinnumarkaði. Þetta atvinnuleysisstig er talið ákvarðast af sveigjanleika vinnumarkaðarins en ekki af eftirspurninni í hagkerfinu. Nokkrir þættir eru taldir hafa áhrif á jafnvægisatvinnuleysisstigið, t.d. mismunur lægstu launa og atvinnuleysisbóta, lög og reglur um uppsagnir og mannaráðningar, skipulag vinnumarkaðsins, launaákvæðanir o.s.frv.

Þetta jafnvægisatvinnuleysi getur breyst með tímanum en viðurkenndar hagfræðikenningar gera ráð fyrir því að jafnvægisatvinnuleysið sé óháð heildareftirspurninni þannig að eftirspurnin til skamms tíma hafi engin áhrif á þróun atvinnuleysisins til lengri tíma. Tilraunir til að vinna bug á atvinnuleysisinu með aðferðum John Maynards Keynes voru því taldir lítils virði og varla til annars fallnar en að auka á verðbólguna því að lægri skattar og aukin útgjöld myndu einungis hækka verðlag og minnka atvinnuleysi til skamms tíma en atvinnuleysisstigið leitad í síðan aftur í gamla farið.

Bandarískur hagfræðingur, Laurence Ball (1959-) mótmælti þessum hugmyndum í grein sinni „Aggregate demand and long run unemployment“ (Heildareftirspurn og langtímaatvinnuleysi), sem birtist árið 1999 í tímaritinu *Brookings Paper on Economic Activity* (2). Peningamálastefnan, og annað það sem hefur áhrif á heildareftirspurnina í hagkerfinu, hefur að hans mati mikil áhrif á atvinnuleysisstigið bæði í bráð og lengd. Að hans mati getur eftirspurnin tvo ártugina fyrir birtingu greinarinnar skýrt að miklu leyti orsakir ólíkrar þróunar jafnvægisatvinnuleysis í ólíkum löndum.

Tveir samlandar hans, þeir Oliver Blanchard (1948-) og Lawrence Summers (1954-), höfðu áður birt grein í tímaritinu *NBER Macroeconomics Annual*, Stanley Fischer árið 1986, sem þeir kölluðu „Hysteresis and the European Unemployment Problem“ (Tregðulögmálið og evrópska atvinnuleysið). Tregðulögmálið gengur út á að heildareftirspurn til skamms tíma hafi

³ NAIRU er skammtstöfun fyrir Non Accelerating Inflation Rate of Unemployment.

NAIRU

Jafnvægisatvinnuleysi

Laurence Ball
í Peningamálastefna-
og annað hefur áhrif á
heildareftirspurn í hagkerfinu
hl skammtíma og lengri tíma

Tregðulögmálið - heildareftirspurn
til skamms tíma hefur áhrif á
langtímaatvinnuleysi.

áhrif á langtímaatvinnuleysi, þ.e. þegar eftirspurn eykst, verðlag hækkar og skammtímaatvinnuleysið minnkar niður fyrir jafnvægisatvinnuleysisstigið hefur þessi minnkun á atvinnuleysi þau langtímaáhrif að jafnvægisatvinnuleysi dregst saman.

Ef samdráttarskeið ríður yfir hagkerfið og atvinnuleysið fer af þeim sökum upp fyrir NAIRU um einhvern tíma þá hefur þetta skeið skammtímaatvinnuleysis þau áhrif að NAIRU getur aukist til frambúðar.

Aðhaldssöm peningamálastefna á samdráttartímum.

Hver er svo reynslan af aðhaldssamri peningamálastefnu stjórnsvalda? Á fyrri hluta áttunda áratugarins urðu flest OECD-lönd⁴ fórnarlömb samdráttar sem var afleiðing aðhaldssamrar peningamálastefnu stjórnsvalda sem hafði það fyrst og fremst að markmiði að draga úr verðbólgu.⁵

Í Bandaríkjunum stóð þetta atvinnuleysistímabil stutt yfir. En í mörgum Evrópulöndum jókst jafnvægisatvinnuleysið eftir þetta skeið og hefur verið hátt síðan. Ólík viðbrögð stjórnsvalda við samdrættinum á fyrri hluta áttunda áratugarins geta útskýrt hinar ólíku afleiðingar atvinnuleysisskeiðsins.

Atvinnuleysið stóð stutt í löndum þar sem stjórnsvald gripu til þensluáðgerða til að vinna gegn atvinnuleysinu. Eftir að aðhaldssöm peningamálastefna hafði skapaði samdrátt til að vinna á verðbólgunni beittu stjórnsvald þensluáðgerðum til að eyða atvinnuleysinu sem fylgdi samdrættinum. Í löndum þar sem stjórnsvald héldu að sér höndum og reyndu ekki að vinna bug á atvinnuleysinu í samdrættinum varð atvinnuleysið varanlegt eða með öðrum orðum jafnvægisatvinnuleysið óx.

Niðurstöður athugana L. Ball benda til þess að afskiptalaus efnahagsstefna í samdrætti sé dýrkeypt þar sem hún skapi hærri atvinnuleysisstig til frambúðar en kostir þessarar stefnu séu engir því að verðbólgan hafi einnig lækkað hjá þeim þjóðum sem beittu þenslu til að komast upp úr samdrættinum. Lækkun verðbólgunnar er ekkert minni hjá þessum þjóðum en þeim sem beittu áframhaldandi aðhaldi í peningamálum eftir að samdrátturinn hafði gert vart við sig.

⁴ OECD er skammtistofun fyrir Organization for Economic Cooperation and Development, þ.e. Efnahags- og þróunarsamvinnustofnun Evrópu.

⁵ Endurteknar vaxtahækkunir seðlabanka eru dæmi um aðhaldssama peningamálastefnu.

L. Ball athugaði enn fremur hvort „hysteresis“ eða tregðulögmálið gæti virkað í hina áttina, þ.e.a.s. hvort eftirspurnaraukning sem dregur úr atvinnuleysi gæti lækkað jafnvægisatvinnuleysið til frambúðar. Hann skoðaði tímabilið 1985–1997 en þá tókst nokkrum löndum að minnka atvinnuleysið verulega. Írland, Portúgal, Holland og Bretland eru dæmi um lönd þar sem tókst að draga úr atvinnuleysinu og þau eru því borin saman við önnur lönd þar sem slíkar tilraunir mistókust. L. Ball telur að athuganir hans sanni að öfugt „hysteresis“ sé skýringin, þ.e.a.s. að með aukinni eftirspurn hafi tekist að lækka jafnvægisatvinnuleysið til frambúðar.

Margir fyrri höfundar, sem fjallað hafa um jafnvægisatvinnuleysi, hafa lagt áherslu á skort á sveigjanleika á vinnumarkaði sem meginskýringu á miklu viðvarandi atvinnuleysi. Þeir hafa talið að atvinnuleysið sé tilkomið vegna ofurvalds verkalýðsfélaganna, vegna of hárra atvinnuleysisbóta miðað við lægstu laun, svo og vegna lögbundins eða samningsbundins uppsagnarfrests sem komi í veg fyrir að hægt sé að reka fólk úr vinnu. Þetta komi í veg fyrir að fólk sé ráðið í vinnu því að afar erfitt sé að segja því upp aftur ef fyrirtækið þarf að draga saman seglin.

Ball telur að þessir þættir hafi verið ofmetnir. Háar atvinnuleysisbætur hafa áhrif á atvinnuleysið í þeim löndum þar sem mönnum er heimilt að þiggja bætur í langan tíma, en auk þess eykur hlutlaus efnahagsstefna og afskiptaleysi stjórnsvalda á atvinnuleysið. Vinnumarkaðsstefna, þ.e. tilraunir stjórnsvalda til að auka sveigjanleika á vinnumarkaði, virðist ekki hafa haft mikil áhrif á það hversu vel þjóðum hefur tekist að draga úr atvinnuleysi frá 1985.

Seðlabankar brugðust misjafnlega við samdrættinum á fyrri hluta áttunda áratugarins. Sums staðar svöruðu þeir samdrættinum með þenslu í peningamálum. Þetta leiddi yfirleitt til aukins hagvaxtar og minna atvinnuleysis. Í öðrum löndum var aðhaldssamri peningastefnu haldið til streitu því að þar vildu menn fyrst og fremst lækka verðbólguna enn frekar og styrkja gengi gjaldmiðlanna. Markmiðið um fulla atvinnu var látið víkja fyrir markmiðunum um stöðugt verðlag og stöðugan gjaldmiðil.

Í þessum löndum komst þjóðarframleiðslan ekki á jafnhátt skrið og áður. Atvinnuleysið var enn hátt og verðbólgan stöðug,

Afleiðingar mismunandi viðbragða stjórnsvalda í samdrætti.

með öðrum orðum var jafnvægisatvinnuleysið hér hærra en fyrir samdráttinn.

Frá 1979–1984 er eitt samdráttartímabil í Þýskalandi en tvö í Bretlandi, á Ítalíu, í Frakklandi, Kanada og Bandaríkjunum. Orsök samdráttartímabilanna var alls staðar aðhaldssöm peningamálastefna. Í öllum þessum löndum hækkuðu seðlabankar landanna vexti mikið í lok sjöunda áratugarins og í byrjun hins áttunda og verðbólgan lækkaði í kjölfarið. Kanada og Bandaríkin svöruðu samdrættinum með vaxtalækkun en hin löndin héldu aðhaldssamri peningastefnu til streitu. Menn héldu vöxtunum háum eða hækkuðu þá jafnvel örlítið.

Verkefni

- 1 Hvernig skilgreinir hagfræðin atvinnuleysi? Hvers vegna er atvinnuleysi illa séð bæði af almenningi og stjórnvöldum?
- 2 Teldu upp fimm tegundir atvinnuleysis og þær aðgerðir sem hægt er að gripa til í því skyni að koma í veg fyrir þessar ólíku tegundir atvinnuleysis?
- 3 Hvað er átt við með NAIRU eða jafnvægisatvinnuleysi? Hvaða þættir hafa helst áhrif á jafnvægisatvinnuleysið samkvæmt hefðbundnum hagfræðikenningum? Nýrri rannsóknir L. Ball varpa nýju ljósi á jafnvægisatvinnuleysið. Gerðu grein fyrir hugsanlegum áhrifum skammtímaefnahagsstefnu stjórnvalda á jafnvægisatvinnuleysið.

John Maynard Keynes

16

„In the long run we will all be dead“

John Maynard Keynes

John Maynard Keynes fæddist í Englandi 1883. Hann var afburðanámsmaður sem fékk styrk til náms í Eton, einum virtasta menntaskóla Bretlands. Þar lærði hann að drekka kampavín og aðspurður sagði hann að það væri bara eitt sem hann sæi eftir í lífinu og það væri að hafa ekki drukkið meira kampavín. Síðar stundaði hann svo háskólanám við King's College í Cambridge.

Eftir nokkurra ára starf í Indlandsmálaráðuneytinu varð hann háskólakennari í Cambridge. Hann gegndi einnig stöðu seðlabankastjóra, leikhússtjóra og var ritstjóri *Economic Journal*, eins virtasta hagfræðitímarits í Bretlandi, í meira en þrjá áratugi. Keynes var mikill stærðfræðingur, gaf út merka bók um líkindareikning og hagnaðist á gjaldeyrisviðskiptum. Hann ræktaði rósir og safnaði málverkum og átti á sinni tíð eitt verðmætasta safn samtímamálverka í einkaeign í Evrópu. Hann kvæntist Lydiu Lopokovu sem var rússnesk ballettdansmar og í vina-hópi þeirra voru þekktustu mennta- og gáfumenn þjóðarinnar, skáld og listamenn. Líf hans og lífsstíll var afar ólíkur lífi Adams Smith sem leið best heima hjá sér og varði tómstundum sínum í tedrykkju og spilamennsku. En báðir voru þessir menn algjörir snillingar þótt ólíkir væru. Keynes lést árið 1946.

Keynes er af flestum talinn merkasti hagfræðingur tuttugustu aldarinnar. Bók hans *The Economic Consequences of the Peace* (Efnahagslegar afleiðingar friðarins) kom út árið 1919. Fyrir hana öðlaðist hann heimsfrægð en í henni var hann manna

John Maynard Keynes
1883–1946.